

Nr. 8 (36)/ AUGUST 2023

Cetatea Cavalerilor

Fondator: Col. r. Dr. Constantin MOȘINCAT
Editor: Asociația Națională a Cavalerilor de Cluj
Editura Tipo MC, Oradea-2020

Cartea Mea e și a Ta! ISSN 2734-6889 - ISSN-L 2734 - 6889

Și școlile mor, nu-i așa?

Dr. Ionel NOVAC

Nici școala nu mai este cum era altădată, obișnuim să ne lamentăm destul de des astăzi, având în vedere „modificările profunde” prin care învățământul românesc trece de o îndelungată perioadă de timp, dar ne continuăm existența nepăsători, ca și cum nimic nu ne-ar putea abate de la principiul „merge și așa”, atât de bine înrădăcinat în gena noastră milenară. Și cât de bine „merge” ne-o demonstrează „rezultatele” obținute de copiii noștri la evaluările naționale de la finele celor opt clase gimnaziale sau la examenele de bacalaureat, care ar trebui să le încununeze cu succes anii de trudă și migală petrecuți pe băncile școlii. Dar

realitatea tristă a acestor zile ne demonstrează că pentru mulți dintre ei situația nu este chiar așa...

Însă nu despre „bagajul” de cunoștințe al elevilor vreau să scriu în rândurile ce urmează, ci despre instituția în sine, școala propriu-zisă, cea care ne este casă primitoare pentru cei mai frumoși ani din viață. Și cum, ca fiecărui fost elev, cea mai dragă îi este școala în care a intrat prima oară, în care a deprins a desluși tainele cifrelor și literelor, în care i-au licărit primii fiori ai dragostei, așa și mie cea mai dragă mi-a rămas școala din satul natal, un sat cocoțat în vârf de munte, cu nume aproape de legendă, Damiș.

2

Pe vremea mea, ca să mă folosesc de o expresie mult vehiculată, mai ales de către noi, cei din generația fără calculator, fără internet, fără Facebook, ba chiar fără de curent (am terminat clasa a opta cu lampa cu petrol atârnată în tavan, localitatea abia începuse să se electrifice, dar numai în centru), satul avea o școală mare, cu mai multe săli de clasă, în care învățam toți copiii, dintr-a-ntâia până într-a opta. Eram împărțiți pe clase distincte, cu deosebirea că cei din clasele primare făceau cursurile după amiaza, în timp ce elevii din clasele mari (V-VIII) aveau cursuri dimineața. Fiecare clasă număra în medie între 15 și 25 de elevi, fapt care se evidenția cel mai bine atunci când se făceau careuri ori diverse activități, la care participau toate clasele și curtea școlii devenea aproape neîncăpătoare.

Una dintre sălile de clasă, cea de lângă cabinetul Directorului, era mai mare, mai spațioasă (în aceasta a învățat și clasa noastră, între anii 1972 și 1976, fiind clasa cea mai numeroasă din istoria școlii), motiv pentru care, pe lângă destinația sa obișnuită, era folosită și pentru ședințele pe școală cu părinții ori pentru ședințele care se țineau la nivelul satului (până la construirea căminului cultural). Tot în această sală, până la construirea căminului, s-au derulat primele proiecții cinematografice pentru localnici, cu filme aduse special de caravana de la Aleșd (aici am văzut pentru prima oară pe ecran, în fapt o pânză mare, întinsă pe un perete, filmele românești „Tudor” și „Columna”, curentul electric necesar fiind produs de un generator alimentat cu benzină, iar ușa și geamurile dinspre stradă, pentru a face „întuneric” în sală, erau acoperite cu pături groase din lână).

Satul Damiș, de formă depresionară numai în zona centrală, dar având o multitudine de dealuri înalte brăzdate de văi adânci, se desfășoară pe o suprafață destul de mare și este constituit din mai multe cătune, cele mai importante fiind Poiană, Coaste și Rujet. Cum distanțele de la acestea până la școala din centrul satului sunt destul de mari, uneori de ordinul a câtorva kilometri, la vremea respectivă (anii '60) s-a luat decizia de a se înființa școli primare în cele trei cătune. În două dintre ele (Coaste și Rujet), școlile au fost organizate în spațiile puse la dispoziție de către localnici, pe când în cătunul Poiană, cu sprijinul material și financiar al sătenilor, dar și prin munca deloc ușoară a acestora, a fost construit un local nou. Acesta era format din două săli de clasă, cancelaria, un hol mare și antreul. La fiecare școală era repartizat câte un învățător, care se ocupa cu pregătirea tuturor elevilor din clasele I-IV, numărul acestora variind de la an la an între 3-5 (Rujet) și 12-15 (Poiană). În acestea vor învăța câteva generații, până când, din cauza numărului tot mai redus de copii, vor fi închise rând pe rând...

Recent, cu ocazia întâlnirii organizate la împlinirea a 47 de ani de la absolvirea clasei a VIII-a, am ajuns și la școala din Poiană (sau, mai bine zis, la ce a mai rămas din ea). Am găsit-o destul de tristă, ducându-și cu greu ultimele zile. Privită din drumul care trece la câțiva pași, pare să fie, cu excepția unui colț din acoperiș și a unei părți din tencuiala exterioară, încă în bună stare. Dar pe măsură ce te apropii sau chiar intri în ea, lucrurile se schimbă radical. În rău.

Am găsit-o cu toate ușile larg deschise. Nu că s-ar putea fura ceva din ea (că nici nu mai este ce), dar imaginea unui bun abandonat, un bun nu până demult atât de folositor, doare tare. Instantaneu, gândul m-a dus la postarea lui Lucian Mândruță, făcută pe Facebook (septembrie 2020), „Așa arată o școală când copiii se termină”. Trecuse prin zonă și îl impresionase tare mult clădirea abandonată. „Și totuși, oprit acolo în vara asta, singur cu ea, mi s-a părut că-i aud pereții șoptind, cu tristețe: „Unde sunt copiii mei...?”

Îmi fac curaj și intru pe ușa aflată în spatele clădirii. Încă din hol, un peisaj sinistru mă determină să mă opresc pentru câteva momente. Bucăți de tencuială desprinse din tavan, câțiva butuci de lemn rămași de nu știu când, cutii de carton pe jumătate putrezite, țigle căzute de pe acoperiș, un rest de covor ce a ornat cândva cancelaria, smocuri de iarbă crescute din loc în loc...

Intru în prima sală de clasă, dar ceea ce văd aici mă înspăimântă și brusc îmi dă senzația de teamă. Teamă că din moment în moment alte bucăți din tavanul rămas ar putea să cadă și să mă prindă sub ele. O parte din acoperișul clădirii a cedat deja intemperiilor vremii, în căderea sa desprinzând grinzi și porțiuni mari din tavan. În sală, o grămadă uriașă de moloz, scânduri rupte, țigle sparte. Toate abia lasă să se întrezărească sub ele vechile bănci din lemn, în care până în urmă cu câțiva ani, copiii încă mai deslușeau taina slovei. Doar tabla, încrustată cândva în peretele clasei, a rezistat aproape neatinsă. Și mai păstrează, într-un colț, data de 11.06.2010. Posibil să fi fost ultima zi în care copiii au mai învățat în această școală...

A doua sală de clasă, aproape goală, arată ceva mai bine. Tavanul a cedat doar puțin, la îngemănarea cu prima sală, iar grămada de moloz este mult mai mică. Parchetul, încă în bună stare, rămâne dovada grăitoare a unor lucrări de renovare nu prea îndepărtate de data abandonării școlii.

Am discutat anul trecut cu domnul primar al comunei Bratca, de care aparține și satul Damiș, despre situația școlii din cătunul Poiană. Dumnealui cunoștea bine problemele de acolo, mi-a spus că s-a încercat închirierea spațiului, dar că localnicii s-au opus. Rămânea varianta unor noi reparații, mai ales la acoperișul clădirii, lucru care nu s-a petrecut până în prezent. Așa că lucrurile au rămas neschimbate, cu excepția stării de degradare, care continuă nestingerită și astăzi...

Mă întorc la mașina parcată pe marginea drumului. Arunc o ultimă privire înainte de a ma așeza la volan. Școala mă privește tristă, ca pentru ultima oară. Pare să mă întrebe, ca și pe Lucian Mândruță: „Unde sunt copiii mei...?”

